

Irodalmi Jelen

ABSZURD DRÁMA POLITIKAI ÜZENETTEL

- © 2014. MÁRCIUS. 24. - 19:50

Szokatlan, formabontó színházi nyelvel szembesült a kolozsvári közönség a legutóbbi premieren. Alexandr Ivanovics Vvegyenszkij *Ivanovék karácsonya* című drámáját Urbán András, a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház művészeti vezetője állította színpadra, akinek a *Turbo Paradiso* című előadása már vendégszerepelt Kolozsvárott, az itteni társulattal azonban első ízben dolgozott együtt.

Abszurd dráma politikai üzenettel

A meghitt hangulatot sejtető cím mögött egy borzalmas gyilkosság áll, a karácsonyhoz csak annyiban kötődik a darab, hogy az ünnep előestéjén játszódik. Az avantgárd, abszurd és groteszk stílusjegyeket hordozó rémdráma epizodikus jelenetek laza láncolata, nincs klasszikus értelemben vett története.

Míg a Puzirjov-szülők balettet néznek a színházban, a dada (**Viola Gábor**) a gyermekeket fürdeti. Szonya Osztrova, a harminckét éves kislány (**Kézdí Imola**) visszafelesel neki, ő pedig dühében egy baltával levágja a gyermek fejét. A rendőrök letartóztatják, a hazatérő szülők (**Váta Loránd**, **Albert Csilla**) rémülődöznek, majd szeretkeznek. A tragikus események dacára úgy döntenek, hogy másnap megünneplik a karácsonyt. Közben a favágók karácsonyfákat vágunk az erdőben, visznek egyet Puzirjovéknak is. A dadát előbb elmeegógyintézetbe zárják, de az orvos épelméjűnek nyilvánítja, így bíróság elé kell állnia. A tárgyaláson a bírák egymás után meghalnak, akárcsak a Puzirjov-család tagjai a karácsonyest végére.

Már a szerepeket nézegetve rájöhethetünk, hogy szokatlan színpadi élményben lesz részünk: a harminckét éves kislány mellett a többi „gyerek” sem mindennapi. Az egyéves kisfiú, Petya Perov (**Dimény Áron**) és a nyolcéves kislány, Nyina Szerova (**Imre Éva**) koraérett felnőttek, míg a tizenhét éves kislány, Varja Petrova (**Laczó Júlia**), a huszonöt éves kisfiú, Vologya (**Marosán Csaba**), a hetvenhat éves kisfiú, Misa Pesztrov (**Farkas Loránd**) és a nyolcvankét éves kislány, Dunya Susztrova (**Vass Zsuzsanna**) felnőni képtelen, örök gyerekek. De ez csak az egyik értelmezési lehetőség, minthogy a dráma összes jelenete több interpretációs síkot nyit meg a néző előtt. Urbán András rendezése végig provokál, belső monologra késztet, elvárja, hogy az előadásnak utóélete legyen bennünk, elképzeljük a saját forgatókönyvünket, megoldásainkat.

Személyiségünkől, lelkiállapotunktól függ, miként fogadjuk be a művet. Úgy is dönthetünk, nem tetszik, mert folyton kiabálnak a színészek, túl hangos a zene, vér csöpög a mennyezetről, és állatos maszkot öltenek a színészek, Kézdí Imola – a harminckét éves kislány – pedig a darab nagy részében egy fejet játszik. Elriaszthatnak a nyers szexualitás jelenetei is. Mindez viszont az ellenkezőjét is kiválthatja: rádöbben, hogy társadalomkritikai célnak színpadi produkciót látunk, ráébredt arra, hogy kelet-európai, balkáni hatalmat, vagy ha mégis, az komoly következményekkel járhat. Az ukrajnai konfliktusra is rájátszik a mű, így igencsak aktuális és felkavaró lehet az üzenete. De a komplex előadás nagyon szép lírai részeket is tartalmaz, amelyek oldják a feszültséget, ilyen például a fej és a test párbeszéde, amely Polanski-vendégszöveg.

Az előadás létrehozói a premier előtt sajtótájékoztatót, a hétfégi előadás után a közönség előttbeszéltek a szerzőről és művéről. A színház igazgatója, **Tompa Gábor** elmondta: az 1904-ben, Szentpéterváron született Vvegyenszkij az orosz abszurd egyik megteremtője, kortársa volt Majakovszkijnak, Bulgakovnak és azoknak a Szovjetunióban üldözött, tragikus sorsú szerzőknek, akik életükkel fizettek munkásságukért. Az *Ivanovék karácsonya* üzenete és nyelve alapján akár mai drámának is tekinthető. Előfutára annak a dramaturgiának, amelyet Ionesco, Beckett és Sartre fejleszített tovább. A cím ellenére szó sincs Ivanovékról, sem Ivanovról, utalás nem történik Csehov művére. Rólunk van szó, azokról az Ivanovokról, akik valamilyen diktatórikus vagy a szabadságunkat korlátozó rendszerben élünk.

A rendező, **Urbán András** huszonkét évesen találkozott először a művel, azóta foglalkoztatja a Vvegyenszkij-dráma. Nagyon megfogta ez a fajta világábrázolás, az abszurd és a szürreális természetes kezelése. A darab megformálása során nem a történetközpontúság érdekelte, általában nincs ilyen elvárása, számára az irodalmi művekben sem ez a szempont a döntő.

Az előadás dramaturgia **Gyarmati Kata** – az Újvidéki Színház művészeti vezetője – elmondta: kilencven százalékban a Vvegyenszkij-szöveget dolgoztak, amely annyira frissnek tűnik, mintha ma írták volna. A darab tartalmaz Bakunytin-, Necsajev- és Polanski-vendégszöveket is. Gyarmati szerint a drámát abban az intertextusban érdemes vizsgálni, amelyben született, ezermi a próbák során igyekeztek feloladni az irreális és reális viszonyának konvencióit, ami az írónak is egyik célja volt.

Visky András, a színház művészeti aligazgatója szerint ez az előadás nagy kockázatokat rejt magában: ugyanúgy felkínálja az elutasítás lehetőségét is, a forma megköveteli, hogy ellentmondásos kommentárok szülessenek a nézők fejében. A kolozsvári színház nem szokott a politikai, performatív jellegű, ennyire provokatív előadásokhoz. A *Turbo Paradiso*-t látva az volt az érzése, hogy talán erre nincs is nekünk megfelelő nyelvünk.

Váta Lorándnak meggyőződése: a színészeknek nem szabad figyelniük arra, hogy a nézőből mit vált ki a darab, mert abban a pillanatban meglazulna a jelenet. Ő fel van készítve arra is, hogy valaki feláll, és kimegy, vagy beharrog előadás közben. A történet, a szövegek nagyon provokatívak, de azt az eltökéltséget, amellyel megszülettek, nem szabad fellazítani.

Az *Ivanovék karácsonya* legközelebb március 31-én és április 12-én lesz műsoron.

Varga Melinda